

Format fiche coronamaatregelen

Versie MIT-vergadering 11 november 2022

Maatregel

- Naam maatregel

Omschrijving maatregel

- Uitleg en betekenis maatregel

Samenvatting maatregel: uitwerken in tekst en beeld (visual)

- Afweging maatschappelijk impact
- Dilemma's, aandachtspunten
- Geadviseerde maatvoering en uitzonderingen
- Geadviseerd flankerend beleid

Effectiviteit maatregel

- (Inschatting) effectiviteit maatregel as such
- (Inschatting) draagvlak en naleving

Maatschappelijke impact

Mensen

- Algemeen
- Medisch kwetsbare groepen
- Kwetsbare groepen i.v.m. de maatregel

Maatschappij

- Algemeen
- Economisch
- Sociaal
- Kwetsbare sectoren

Stapeling van maatregelen

- Effecten bij stapeling van maatregelen

Integrale afweging

- Effectiviteit x impact

Bronnen

Overzicht coronamaatregelen

Bronnen

Op de website van het RIVM is een tijdslijn opgenomen van alle coronamaatregelen die vanaf 2020 zijn getroffen: [Tijdslijn van coronamaatregelen | RIVM](#)

Daarnaast zijn in sectorplannen maatregelenladders opgenomen: [maatregelenladders.pdf \(overheid.nl\)](#).

In de maatregelenladders van sectoren is een indeling gemaakt naar type maatregelen: oplopend in intensiteit, waarbij maatregelen impliciet ook een meer verplichtend karakter lijken te krijgen. Hoewel de kleuren deze indruk wekken, loopt de indeling helaas niet 1:1 gelijk met de coronathermometer. Het OMT/RIVM gebruikt de indeling van de maatregelenladders niet. Wel rekent het RIVM hygiëne, ventileren, vaccineren, zelf testen en isoleren tot de basisadviezen.

Op dit moment staat de coronathermometer van het RIVM op stand 2, verhoogd. Dat betekent dat vooral (medisch) kwetsbare groepen meer risico lopen. De verhoging van de stand van de thermometer heeft (bij ons weten) echter niet geleid tot aangepaste maatregelen in de sectoren (van basis- naar preventiemaatregelen) of vanuit het kabinet.

Maatregelenladders sectoren	Coronathermometer RIVM
Basismaatregelen	Laag
Preventiemaatregelen	Verhoogd
Interventiemaatregelen	Hoog
Noodremmaatregelen	Zeer hoog

Overzicht getroffen of te treffen maatregelen

Onderstaand een eerste overzicht van de maatregelen die eerder getroffen zijn en/of zijn opgenomen in de maatregelenladders van sectoren. De maatregelen zijn enigszins geclusterd.

1. Samenleving volledig open houden – bewust geen maatregelen nemen
2. Gezonde leefstijl – wordt genoemd in sommige sectorplannen, ter bevordering van de weerbaarheid/weerstand van werknemers
3. Hygiëne – handen wassen, hoesten/niezen in elleboog, ruimtes schoonmaken, pompjes klaar zetten
4. Ventileren – 24u per dag, regelmatig, 2x een kwartier
5. Vaccineren – eerste vaccinatie, boosters
6. Zelftesten en testen – zelftesten, testen voor toegang (eenmalig in CTB), GGD-testen (langdurig in CTB)
7. Isolatie en quarantaine – zelfisolatie, quarantaine na contact besmet persoon (corona-app), quarantaine huisgenoten, 10 dagen, 5 dagen
8. Bescherming en mondkapjes – spat- en kuchschermen, looproutes, mondkapjes verplicht op vliegveld, in OV, op drukke plekken, in horeca/cultuur/evenementen
9. Spreiding ruimte en tijd – reserveren en placeren, activiteiten van binnen naar buiten verplaatsen
10. Thuiswerken – deels, helemaal, uitzondering voor cruciale beroepen, noodopvang kinderen van ouders met cruciaal beroep

11. Registratie, gezondheidscheck en coronatoegangsbewijs – 1G/2G/3G-beleid horeca/cultuur/sport/evenementen, beleid internationale reizen
12. 1,5 meter – limiet thuisbezoek 1/2/3/6 personen of gezin per dag, limiet bezoek verpleeghuizen, limiet groepsgrootte buiten 2/4 personen of gezin, halve klassen, verbod contactberoepen, maximaal aantal bezoekers horeca/cultuur/sport/evenementen, maximale capaciteit, wedstrijden alleen in clubverband, wedstrijden zonder publiek, winkels open op afspraak met maximaal aantal bezoekers, uitzondering t/m 18 jaar, uitzondering t/m 26 jaar
13. Lockdown – totale lockdown, avondlockdown 21u, avondlockdown 22u, lockdown sectoren (essentiële versus niet-essentiële dienstverlening), sluitingstijd 17u, sluitingstijd 18u, sluitingstijd 20u, click & collect specifieke sectoren

Voorbeeld fiche coronamaatregelen

Maatregel

Thuiswerken

Omschrijving maatregel

Het kabinet adviseert of verplicht 'thuiswerken' aan werkgevers en werknemers om het aantal contacten op de werkplek en in het (openbaar) vervoer omlaag te schroeven. Thuiswerken is mogelijk voor kantoorberoepen die via informatietechnologie voldoende worden ondersteund: overheid, advies, banken, verzekeringen, ICT enzovoorts. Thuiswerken is niet mogelijk voor fysieke beroepen: onderwijs, zorg, contactberoepen, bouw, winkels, horeca, sport, cultuur, enzovoorts.

Omdat thuiswerken al gangbaar is bij de 'kantoorberoepen' (40%), heeft invoering van deze maatregel waarschijnlijk geen groot effect. De meerderheid van de bevolking (60%) kan eenvoudigweg niet thuiswerken omdat hun aanwezigheid op locatie nodig is voor het werk.

Samenvatting maatregel

Ervan uitgaande dat het gaat om 'kantoorberoepen' en *gedeeltelijk* thuiswerken, is de (negatieve) impact van deze maatregel matig – maar ook de effectiviteit is waarschijnlijk beperkt omdat gedeeltelijk thuiswerken in die beroepen al gangbaar is. Het MIT adviseert werkgevers ruimte te geven voor maatwerk, zodat zij uitzonderingen kunnen maken voor werknemers die onder deze maatregel teveel te lijden hebben. Daarnaast adviseert het MIT aan sociale partners om afspraken te maken over het faciliteren van thuiswerken en ondersteuning/hulpverlening voor werknemers met mentale problemen. Tenslotte adviseert het MIT om de economische gevolgen in kaart te brengen van leveranciers aan en in de nabijheid van kantoren.

Effectiviteit maatregel

- De invoering van de maatregel voor thuiswerken is in beginsel effectief: het brengt het aantal contacten rond de werkplek ver terug en legt ook minder druk op het (openbaar) vervoer. Dit betreft alleen de 'kantoorberoepen' (40%). Een groter deel van de bevolking kan niet thuiswerken (60%) omdat hun aanwezigheid op locatie nodig is voor het werk.¹
- Omdat gedeeltelijk thuiswerken sinds de eerste lockdown gangbaar is geworden, is alleen extra effect te verwachten van *volledig* thuiswerken.
- Het draagvlak onder werkgevers en werknemers voor *gedeeltelijk* thuiswerken is hoog.² De coronacrisis heeft de bestaande trend om meer vanuit huis te gaan werken versneld.³ Gedeeltelijk thuiswerken is in een aantal sectoren gangbaar en acceptabel geworden, zowel

¹ CBS 2020; [75% van de werknemers werkt - deels - weer op locatie \(tno.nl\)](https://www.cbs.nl/-/media/pdf/2021/16/nea2020-resultaten.pdf)

² [Resultaten 19e ronde: Draagvlak | RIVM](https://www.cbs.nl/-/media/pdf/2021/16/nea2020-resultaten.pdf)

³ Volgens de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden is het aandeel thuiswerkers opgelopen van 37% in 2019 naar 47%. In 2021 is dit aandeel gelijk gebleven maar zijn mensen wel iets, minder uren thuis gaan werken (<https://wp.monitorarbeid.tno.nl/wp-content/uploads/2020/09/NEA-2019-Methodologie-rapport.pdf> <https://www.cbs.nl/-/media/pdf/2021/16/nea2020-resultaten.pdf> https://wp.monitorarbeid.tno.nl/wp-content/uploads/2022/06/213TNOgl_NEA2021-Vogelvlucht_DT1_smaller.pdf).

bij werkgevers als bij werknemers: in het openbaar bestuur, in de IT en in de (financiële) dienstverlening.⁴ Het draagvlak voor *volledig* thuiswerken is waarschijnlijk lager.

- De naleving van de maatregel is naar verwachting hoog als dit via sectorenbeleid en werkgevers wordt ingevoerd.

Maatschappelijke impact

Mensen

- Voor medisch kwetsbare groepen kan thuiswerken gunstig uitpakken. Zij kunnen in een beschermde omgeving toch hun beroep uitoefenen.
- Het *gedeeltelijk* thuiswerken lijkt het gemiddelde risico op fysieke en psychosociale klachten niet te hebben vergroot tijdens de pandemie.⁵ Werknemers zijn over het algemeen tevreden over deze oplossing.⁶
- Echter circa 10% van de werknemers vond thuiswerken belastend.⁷ Dit percentage wordt naar verwachting hoger als het gaat om volledig thuiswerken en als de situatie langer duurt. Volledig of langdurig thuiswerken kan een negatieve invloed hebben op de mentale gezondheid.^{8,9,10} Volgens het CBS hebben werknemers in het onderwijs en openbaar bestuur een verhoogd gezondheidsrisico door verplicht thuiswerken, missen (alleenwonende) werknemers sociale contacten en hebben mensen zonder goede werkplek of een drukke of onveilige thuissituatie moeite met thuiswerken.¹¹ Experts benoemen ook andere risicogroepen zoals jonge en onervaren werknemers en mantelzorgers; echter hierover heeft het MIT nog geen empirische gegevens gevonden.
- Het uitgangspunt van het kabinet om onderwijs (en kinderopvang) te allen tijde open te houden is van het grootste belang voor het leervermogen en de mentale gezondheid van kinderen en jongeren. Het MIT onderstreept het belang van dit uitgangspunt en gaat er daarom vanuit dat het advies om thuis te werken niet zal gelden voor onderwijzend personeel in het basis, voortgezet en hoger onderwijs.

Maatschappij

- Zolang de beroepen in de thuiswerksituatie volledig kunnen worden uitgeoefend, lijken er geen directe gevolgen te zijn voor (de betreffende sectoren van) de economie.
- Indirecte gevolgen zijn er wel: voor de leveranciers (werkgevers en werknemers) aan de kantoren is het thuiswerken ongunstig: veiligheidsdiensten, kantine en catering, kantoorbenodigdheden, evenementenlocaties, enzovoorts. Hetzelfde geldt voor horeca, winkels, sportscholen en andere aanbieders die in de onmiddellijke nabijheid van kantoren zijn gevestigd en daar hun klanten vandaan halen.

⁴ [TNO Rapport NEA-Covid DEF.pdf](#)

⁵ <https://wp.monitorarbeid.tno.nl/wp-content/uploads/2022/07/Rapport-Langdurig-thuiswerken.pdf>

<https://wp.monitorarbeid.tno.nl/wp-content/uploads/2021/03/Eindrapportage-Thuiswerken-incl-bijlagen.pdf>

⁶ <https://www.rivm.nl/documenten/langetermijnaanpak-van-coronabeleid-voorkeur-van-burgers-en-maatschappelijk-middenveld>

⁷ <https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2021/07/14/thuis-of-terug-naar-kantoor/Thuis+of+terug+naar+kantoor.pdf> Eindrapportage-Thuiswerken-incl-bijlagen.pdf (tno.nl)

⁸ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7934324/>

⁹ https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/ppc.12847?casa_token=qYJu_3zW70AAAAA%3AhonbqPvn8t4yOTF0Pj56fV1Jkk6FBbXU2xdllocl_vksgdFRJYjg7U9PU-vk3CaHuRmKvhaEdJSI7k4utg

¹⁰ <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpubh.2020.597619/full>

¹¹ idem, Tabel 17.

- Bij thuiswerken is niet zozeer sprake van kwetsbare sectoren, maar van een tweedeling tussen sectoren waar thuiswerken wel/niet mogelijk is. Mensen die *niet* kunnen thuiswerken, zijn minder beschermd tegen corona en in het nadeel tegenover de kantoorberoepen. Aan de andere kant voelen mensen die *moeten* thuiswerken, zich mogelijk geïsoleerd en afgesneden van de samenleving.

Stapelning van maatregelen

- Mensen die *niet* kunnen thuiswerken, lopen een hoger risico op het verlies van hun baan bij de invoering van de 1,5-meter maatregel en de lockdown.
- Als ook de scholen en kinderopvang (half) worden gesloten, komen mensen die én moeten thuiswerken én thuisonderwijs moeten geven in de knel.

Integrale afweging

- Thuiswerken is in beginsel een effectieve en goed naleefbare maatregel met oog op virusverspreiding doordat het aantal fysieke contacten wordt beperkt op de werkplek en in het (openbaar) vervoer. Gedeeltelijk thuiswerken is al gangbaar, daarom kan alleen van *volledig* thuiswerken een extra effect worden verwacht. Het draagvlak en de naleving voor gedeeltelijk thuiswerken is vrij groot, maar voor volledig en langdurig thuiswerken onbekend/zal dit minder zijn.
- Er zijn (onbekende) indirecte economische gevolgen voor leveranciers aan en in de nabijheid van kantoren.
- Er zijn sociale gevolgen en gevolgen voor de mentale gezondheid van ca 10% van de thuiswerkers.

Flankerend beleid

- Werkgevers moeten zorgen voor (aanvullend) flankerend beleid en maatwerk voor hun werknemers, waaronder het voorzien in een arbo-verantwoorde werkplek thuis en bedrijfsmaatschappelijke hulpverlening voor werknemers die het moeilijk hebben.¹²
- Uitzonderingen zijn nodig voor de werknemers die problemen ondervinden met thuiswerken. Werkgevers moeten ruimte krijgen van de overheid om deze uitzonderingen te kunnen maken.
- Communicatie en naleving/handhaving aan thuiswerkers vindt vooral plaats via sectoren en werkgevers. Daarnaast is voor overige sectoren duidelijke uitleg nodig. Werknemers die niet kunnen thuiswerken zien thuiswerkers wellicht als een bevoorrechte groep, en vatten de maatregel mogelijk op als een signaal dat er in hun werksituatie een onveilige situatie is ontstaan. Het MIT adviseert om thuiswerken te combineren met het tegelijkertijd ruimhartig ter beschikking stellen van beschermende middelen voor werknemers die vanwege de aard of het vitale belang van hun beroep *niet* thuis kunnen werken (mondkapjes, zelftesten, spatschermen e.d.).

Bronnen

- PM: omzetten voetnoten naar beschrijving van bronnen

¹² [Thuis of terug naar kantoor | Publicatie | Sociaal en Cultureel Planbureau \(scp.nl\)](#)